

UNIVERSITAT DE
BARCELONA

Retard del llenguatge en l'Educació Infantil

Detecció, intervenció i suports

Lucía Antequera Benedet

Modalitat A - Recerca

Àmbit temàtic 1- Procés educatiu i de l'aprenentatge a
l'etapa d'educació infantil

Grau Mestra d'Educació Infantil
Facultat d'Educació
Juny, 2024

Tutora: Dra. Núria Lorenzo i Ramírez

RESUM

El desenvolupament del llenguatge en edats primerenques ajuda en el creixement cognitiu, social i emocional dels infants. La intervenció primerenca en casos de retard del llenguatge és essencial per a prevenir futures dificultats en la vida acadèmica i social de l'infant.

El present treball mostra el retard del llenguatge en l'etapa infantil, aprofundint en els indicadors, mesures i eines d'intervenció, a través d'una recerca exhaustiva que inclou tant una investigació teòrica com l'anàlisi de tres perfils professionals clau que intervenen en el retard del llenguatge: logopeda, mestre d'audició i llenguatge i educador infantil. Els perfils professionals entrevistats dotaran d'una dosi de realitat que ajudarà a sustentar i a donar credibilitat a la part teòrica.

Autors reconeguts en el camp del llenguatge, com Gallego i Gallardo, Camargo i Contreres han estudiat els signes d'alerta i indicadors que poden mostrar un possible retard en el desenvolupament del llenguatge en infants. A través de les seves investigacions, s'han destacat eines i mètodes adequats per a tractar el retard del llenguatge. La finalitat de la recerca és ampliar els coneixements sobre el retard del llenguatge i com intervenir de manera adequada i efectiva, millorant la qualitat de vida dels infants i proporcionant les eines necessàries perquè tinguin un bon desenvolupament lingüístic.

Paraules clau: Retard del llenguatge, indicadors, eines d'intervenció, educació infantil.

ABSTRACT

Language development in early childhood helps in the cognitive, social and emotional growth of infants. Early intervention in cases of language delay is essential to prevent future difficulties in the child's academic and social life.

The present work shows language delay in the infant stage, deepening in the indicators, measures and intervention tools, through an exhaustive research that includes both a theoretical investigation and the analysis of three key professional profiles that intervene in language delay: speech therapist, hearing and language teacher and early childhood educator. The professional profiles interviewed will provide a dose of reality that will help to support and give credibility to the theoretical part.

Well-known authors in the field of language, such as Gallego i Gallardo, Camargo and Contreres have studied the warning signs and indicators that can show a possible delay in the

development of language in infants. Through their research, they have highlighted appropriate tools and methods to treat language delay. This research aims to expand the knowledge about language delay and how to intervene in an appropriate and effective way, improving the infant's quality of life and providing the necessary tools for them to have a good linguistic development.

Keywords: Language delay, indicators, intervention strategies, early childhood education.

ÍNDEX

1. Introducció	1
2. Objectius	2
2.1. Objectiu general.....	2
2.2. Objectius específics.....	2
3. Marc teòric	2
3.1. El llenguatge com a concepte.....	2
3.2. Desenvolupament del llenguatge en l'etapa de 0 a 6 anys.....	3
3.3. Importància del llenguatge en el desenvolupament infantil.....	4
3.4. El retard del llenguatge a l'etapa d'infantil.....	5
3.4.1. Característiques del retard del llenguatge.....	5
3.4.2. Indicadors clínics del retard del llenguatge.....	7
3.4.3. Factors d'influència del retard del llenguatge.....	8
3.4.4. Mètodes i eines d'intervenció en l'entorn escolar.....	9
3.4.5. Centres de Recursos Educatius per a Deficients Auditius (CREDA).....	11
3.4.6. Perfils professionals que intervenen en el RL i la seva formació.....	12
4. Marc metodològic	13
4.1. Context i participants.....	14
4.2. Procediment de recollida de dades.....	15
4.3. Dades a investigar.....	15
5. Presentació de les dades recollides	16
5.1. Resultats obtinguts i comparació entre perfils professionals.....	16
5.2. Interpretació dels resultats.....	22
6. Conclusions	26
6.1. Reflexió personal.....	28
6.2. Nous camins d'investigació.....	29
7. Bibliografia	30
8. Annexos	34
→ ANNEX 1: Gràfiques dades clíniques.....	34
→ ANNEX 2: Preguntes entrevistes.....	35
→ ANNEX 3: Respostes entrevistes logopedes.....	37
→ ANNEX 4: Respostes entrevistes mestres d'audició i llenguatge.....	41
→ ANNEX 5: Respostes entrevistes educadores infantils.....	44

1. Introducció

El desenvolupament del llenguatge és una etapa crucial en la formació integral, ja que és la base per a totes les habilitats de comunicació, cognitives i socials. L'escola ha de donar resposta a les necessitats educatives que sorgeixen amb relació al llenguatge i la comunicació, tenint presents les etapes evolutives durant el procés d'adquisició i desenvolupament del llenguatge.

Quan vaig haver de triar un tema per investigar, vaig pensar en el llenguatge a les primeres edats. Des del primer moment volia indagar en un tema que fos útil pel meu futur i per la meva futura carrera com a docent.

La meva motivació personal es centra en el paper fonamental que exerceix el llenguatge en el procés educatiu. L'escola és un espai on tant mestres com alumnes ens comuniquem, no sols per a ensenyar i aprendre, sinó també per a compartir sentiments i experiències.

El meu objectiu com a futura docent és crear un ambient on el llenguatge es valori i es fomenti de manera activa i significativa. Per poder oferir oportunitats adequades on els infants practiquin i desenvolupin les seves habilitats lingüístiques, és essencial comprendre el desenvolupament del llenguatge i els seus possibles retards. A més, considero de màxima importància saber identificar i abordar qualsevol indicatiu de retard en el llenguatge de manera primerenca. Com a docent, estic compromesa a intervenir proactivament per a oferir el suport necessari a aquells infants que el necessitin, ja sigui mitjançant estratègies d'ensenyament, l'ús de recursos especialitzats o la col·laboració amb altres professionals.

A continuació, s'exposen els objectius, tant general com específics, de la recerca i anàlisi. Seguidament, una sustentació teòrica, la qual és sostinguda, posteriorment, a través d'un estudi exploratori qualitatiu. Posteriorment, les conclusions, incloent una reflexió personal i possibles nous camins d'investigació. Per últim, es mostren totes les referències bibliogràfiques revisades i els respectius annexos.

2. Objectius

2.1. Objectiu general

- Investigar i analitzar els indicadors clínics del retard del llenguatge en l'etapa 0-6 centrant-me en els mètodes, les eines d'intervenció i l'anàlisi pràctica de tres perfils professionals.

2.2. Objectius específics

Quant als objectius específics sorgeix la necessitat de:

- Identificar i descriure els indicadors clínics dels retards del llenguatge en infants de 0 a 6 anys.
- Analitzar la perspectiva de tres perfils professional que intervenen en cas d'un retard del llenguatge: logopèdia, menció d'audició i llenguatge i tutorització.
- Explorar mètodes i eines d'intervenció efectius per a treballar el retard del llenguatge en l'àmbit escolar.

3. Marc teòric

3.1. El llenguatge com a concepte

Si consultem la definició que ofereix la Reial Acadèmia Espanyola (2023, definició 1) pel concepte "llenguatge", ens adonem que va molt més enllà de simplement articular oralment algunes paraules o oracions.

És l'habilitat innata que tenim els éssers humans per a expressar-nos i entendre'ns, sigui mitjançant paraules, gestos, o fins i tot símbols. És aquesta capacitat de transmetre idees, emocions i pensaments de diverses maneres. “És la facultat de l'ésser humà d'expressar-se i comunicar-se amb els altres a través del so articulat o d'altres sistemes de signes” (Reial Acadèmia Espanyola, 2023, definició 1). A més de ser un conjunt de senyals o codi de signes que donen a entendre alguna cosa (Reial Acadèmia Espanyola, 2023, definició 5).

Des del punt de vista de Clement (1995), el llenguatge pot ser considerat com un conjunt de símbols convencionals, parlats o escrits, utilitzats per a expressar i compartir idees sobre el món amb els altres.

Tal com ens diu el filòsof Yuval Noah Harari, en l'entrevista feta per Chimal (2015), el llenguatge és l'essència mateixa dels éssers humans com a mitjà de comunicació amb els altres i amb nosaltres mateixos. "El llenguatge està en el fons de tot allò que fem" (Harari, 2015).

El llenguatge no es limita només a la parla, també inclou tots aquests signes, mirades i codis que utilitzem per a comunicar-nos, sigui de manera formal o informal, en qualsevol àmbit: acadèmic, professional o en el nostre dia a dia.

Com podem observar, les definicions sobre el concepte del llenguatge són àmplies i variades. Després de cercar informació sobre el concepte, podem crear i determinar una única definició de llenguatge, des d'una perspectiva més àmplia, entenent el llenguatge com un sistema de comunicació que fa servir signes, símbols i regles gramaticals per a expressar i compartir idees, emocions, i conceptes entre individus. Aquest sistema no només implica la capacitat de parlar i escriure, sinó també d'entendre i interpretar missatges en diferents contextos culturals i socials.

3.2. Desenvolupament del llenguatge en l'etapa de 0 a 6 anys

Segons Diaz Quintero (2009), l'evolució del llenguatge té dues etapes diferenciades. Abans de diferenciar les dues, cal destacar que els nadons es comuniquen per moviments i gestos, cridant l'atenció de l'infant o l'adult. Seguidament, sense saber encara comunicar-se oralment, compren el llenguatge dels adults. Finalment, introdueix fonemes.

En primer lloc, tenim l'etapa prelingüística, la qual va des del primer mes de vida fins als dos anys. En aquesta etapa inicial, l'infant es comunica principalment a través de moviments, gestos i sons no articulats (Diaz Quintero, 2009).

Durant el primer mes de vida, el nadó mostra sensibilitat pel soroll, discrimina sons, plora, emet sons guturals i comença a contemplar els sons. En el segon mes de vida, la seva expressió es torna més definida i somriu a les persones conegudes. Al cap de tres mesos, emet diversos sons i comença a respondre socialment a través del llenguatge oral. Entre el quart i cinquè mes, la seva expressió facial reflecteix entusiasme i mostra interès pels sons. En

arribar al sisè mes gira el cap als sons familiars. En el setè mes, inicia sons vocals polisil·làbics. Durant el vuitè mes, articula síl·labes simples. Cap als nou mesos, pronuncia paraules com "da-da" i respon al seu nom. Entre els deu mesos i l'any, comença a pronunciar les seves primeres paraules i comprèn ordres simples. En canvi, cap als dotze mesos, el seu vocabulari s'expandeix i pot pronunciar dues o tres paraules. Entre els tretze i quinze mesos, indica objectes pel seu nom i pronuncia més paraules. Quan l'infant té divuit mesos, el seu vocabulari augmenta a unes deu paraules. Finalment, en l'etapa prelingüística, entre els vint-i-un mesos i els dos anys, respon a ordres, el seu vocabulari creix al voltant de vint paraules i comença a combinar paraules formant frases gramaticals (Díaz Quintero, 2009).

La segona etapa de l'evolució del llenguatge a infantil és l'etapa lingüística o verbal. Durant aquesta etapa, l'infant comença a desenvolupar un llenguatge més estructurat i comprensible. Quan l'infant té dos anys es considera que està en els anys de transició en el desenvolupament del llenguatge. L'articulació i el vocabulari de l'infant estan molt influenciats pel seu entorn lingüístic, variant entre tres-cents i mil paraules. Expressa combinacions curtes amb poques frases compostes i aproximadament tres paraules per frase, comunicant missatges senzills. En el període de dos anys i mig, comença a fer preguntes i a interessar-se pel "per què". Aproximadament a tres anys, comprèn preguntes i pot realitzar dues ordres successives. A més d'utilitzar un vocabulari entre nou-cents i mil dues-cents paraules, expressant-se, generalment, amb oracions gramaticalment correctes. A partir dels quatre anys mostra una capacitat més gran per a la gramàtica, formant oracions llargues. Finalment, quan l'infant té cinc anys, el seu vocabulari augmenta fins a dues mil o dues mil cinc-cents paraules (Díaz Quintero, 2009).

3.3. Importància del llenguatge en el desenvolupament infantil

Les primeres edats són crucials per al desenvolupament del llenguatge, ja que és durant aquests primers anys de vida quan s'estableixen les bases fonamentals per a la seva futura competència lingüística. El llenguatge exerceix un paper central en totes les àrees del desenvolupament infantil, incloent el cognitiu, emocional i social. És a través del llenguatge que els infants exploren el món que els envolta, expressen els seus pensaments i emocions, i estableixen relacions amb els altres (Bigas, 1996).

Segons la docent Bigas (1996), el llenguatge oral és un instrument fonamental que permet als infants adquirir un aprenentatge escolar satisfactori, el qual servirà com a base per al seu

desenvolupament acadèmic futur, sobre el qual es fonamentaran tots els aprenentatges posteriors.

El llenguatge és l'engranatge de la comunicació i d'habilitats que influeixen en tots els aspectes de la nostra vida. El llenguatge permet expressar les nostres idees, inquietuds, pors, desitjos, necessitats. Gràcies a ell es poden compartir experiències i comprendre el món que ens envolta. A més de crear un vincle i connectar-nos amb altres éssers humans (Bigas, 1996). Com va dir el filòsof i lingüista Wittgenstein en la seva obra *Tractatus Logico-Philosophicus* (1921), “els límits del meu llenguatge són els límits del meu món” (p.74). És a dir, sense llenguatge com a eina de comunicació, la comprensió del nostre món estaria limitada.

3.4. El retard del llenguatge a l'etapa d'infantil

3.4.1. Característiques del retard del llenguatge

Quan s'aborda la definició del retard del llenguatge (RL), autors com Gallego i Gallardo (2003) ressalten, segons la seva anàlisi, que el retard del llenguatge es caracteritza per un desfasament temporal en l'adquisició de la parla, afectant la incorporació tardana de les diferents dimensions lingüístiques com la fonètica, semàntica, morfosintaxi i pragmàtica. És a dir, el desenvolupament del llenguatge es produeix més tard de l'esperat o de manera desigual, tenint l'infant patrons lingüístics esperats d'etapes anteriors. A més, l'infant presenta dificultats per a simbolitzar, fet que es tradueix en una falta d'associació adequada entre les paraules i el seu significat.

Per tant, podem parlar de retard del llenguatge quan es presenta una tardança en el desenvolupament de la parla i del llenguatge que afecta infants que, encara que poden presentar un desenvolupament lingüístic més lent que l'esperat per a la seva edat cronològica, eventualment aconseguen, en un futur i amb l'ajuda adequada, un nivell d'habilitats lingüístiques dins dels paràmetres esperats per la seva edat. Els alumnes que presenten un retard del llenguatge a mesura que van creixent i rebent l'estimulació i l'ajuda adequada, poden millorar el seu desenvolupament lingüístic (Gallego i Gallardo, 2003). L'inconvenient apareix quan el retard del llenguatge no és tractat o és tractat erròniament i desencadena un trastorn del llenguatge (TL), el qual és diagnosticat a partir dels set anys a través del *DSM-5-TR* de l'Associació Estatunidenc de Psiquiatria (APA, 2023).

L'infant que presenta retard del llenguatge pot enfrontar dificultats tant en la comprensió (habilitat per a entendre o descodificar) com en la producció (capacitat per a expressar-se de manera parlada, escrita o gestual). Els trastorns poden afectar l'audició, la capacitat de comprendre el llenguatge, la parla o l'expressió lingüística. A més, dins del curs del retard del llenguatge, poden sorgir problemes en el desenvolupament social i intel·lectual, portant a l'aïllament, la regressió, un baix rendiment acadèmic i, en última instància, dificultats d'aprenentatge i socials (Medina et al., 2015).

Segons Moreno (2013), els signes d'alerta, a tenir en compte i que caracteritzen un possible retard del llenguatge, són els següents:

- Edat 0-1 mes: Plor de forma estranya.
- Edat 2-4 mesos: Absència de somriure social.
- Edat 6 mesos: No vocalitza ni balboteja.
- Edat 9 mesos: No pronuncia síl·labes.
- Edat 12 mesos: Perd habilitats.
- Edat 15 mesos: No assenyala, no fa ús de tres paraules.
- Edat 18-24 mesos: No segueix instruccions simples, no diu "mamà" o altres noms i no reconeix parts del seu cos.
- Edat 24-36 mesos: No diu frases de dues paraules i no segueix instruccions de dos passos.
- Edat 36-48 mesos: Ús incorrecte de paraules, substitueix una per una altra.
- Edat 4-6 anys: No parla correctament.

Els signes d'alerta a tenir en compte en l'etapa d'infantil, segons l'APA (2023), són:

- Ús de menys de quatre o cinc consonants.
- Preferència sobre l'ús de gestualitat en comptes del llenguatge oral.
- Intel·ligibilitat de la parla i dificultats de comprensió.
- Frustració de l'infant quan no se'l compren.
- Alteracions en la masticació o el baveig.
- Dificultats en la repetició de síl·labes o paraules i en la producció de paraules de més de 2 síl·labes.
- Omissió de sons, síl·labes, preposicions o determinants.
- Simplificacions, com substitucions, omissions o assimilacions.
- Alteracions dels òrgans orofacials, és a dir, relacionats amb la boca i la cara.

3.4.2. Indicadors clínics del retard del llenguatge

Com indica Peñafiel (2012), en la Formació Activa en Pediatria d'Atenció Primària, segons les dades clíniques del CIL (Centro d'Intervenció del Llenguatge, 2012) analitzades a Espanya, el primer signe d'alerta en el retard del llenguatge se centra a dos anys amb un 35% de consultes i a dos anys i mig amb un 40% de consultes mèdiques. Segons Peñafiel (2012) i l'anàlisi de les dades clíniques (CIL, 2012), el 90% de les consultes són degudes al fet que l'infant no emet cap paraula, deixant el 10% restant a consultes sobre que no entén els missatges dels adults ¹.

Segons l'Associació Espanyola de Pediatria d'Atenció Primària (AEPAP, 2017), abans dels dos anys, es poden observar diversos indicadors en la comprensió de paraules, gestos i conductes comunicatives en els infants. Aquests indicadors inclouen: falta de resposta al nom; falta de resposta al somriure social; dificultat per a participar en l'atenció conjunta; incapacitat per a anticipar una rutina amb objectes; limitacions en la imitació funcional i simbòlica d'accions; dificultat per a expressar peticions i rebutjos; absència o escassetat de vocalitzacions, amb balboteig sense entonació expressiva.

Quant a dos anys, alguns senyals addicionals de possibles problemes en el desenvolupament del llenguatge serien: un vocabulari inferior a 50 paraules; absència de combinació de paraules per a formar frases; historial d'otitis recurrents; falta de desenvolupament d'un vincle significatiu amb els cuidadors (AEPAP, 2017).

Amb relació a tres anys, els indicadors serien: absència d'ús de frases completes; tendència a la repetició de paraules i frases; participació limitada en el joc interactiu conjunt; capacitat limitada per a seguir el desenvolupament d'un conte o una història; inici de converses simples, però amb dificultats per a mantenir-les (AEPAP, 2017).

Com ens indica el National Institute on Deafness and Other Communication Disorders (NIDCD, 2023), els signes comuns de trastorn del desenvolupament del llenguatge en infants de 3 a 6, primària i adults comporta la limitació en l'ús d'oracions complexes, la dificultat per a trobar paraules adequades, la incomoditat amb el llenguatge figurat, problemes en lectura, narració i escriptura desorganitzada, així com errors freqüents en gramàtica i ortografia.

És important destacar que els infants amb un possible retard del llenguatge o amb un trastorn del llenguatge diagnosticat, no tenen dificultats comportamentals. Un infant o un adult amb

¹ Veure dades clíniques (CIL, 2012) a [l'annex 1](#), pàgina 34.

dificultats lingüístiques pot evitar interaccions socials, la qual cosa podria ser vist erròniament com a tímidesa, però no per aquest motiu, l'individu té un problema de conducta (NIDCD, 2023).

3.4.3. Factors d'influència del retard del llenguatge

La logopeda Camargo (2006) va analitzar i estudiar els casos de quinze nens i quinze nenes, per tal de determinar els factors d'influència del retard del llenguatge. Segons l'estudi que va fer Camargo (2006) no existeix incidència directa entre el gènere i el retard del llenguatge. Encara que es va poder evidenciar una relació entre les afectacions del retard i el gènere. Segons Camargo (2006), els subjectes de gènere masculí van mostrar dificultats en l'àmbit fonològic, mentre que les subjectes de gènere femení van presentar dificultats en el predomini del contingut.

La logopeda Camargo (2006) també va investigar si el nivell socioeconòmic de l'infant podia influir en el retard del llenguatge. Els infants que presenten un vocabulari menys ric o més escàs, tendeixen a situar-se a un nivell socioeconòmic baix o baix-mitjà. Perquè les famílies amb un nivell socioeconòmic baix / baix-mitjà presenten menys exposició socioambiental, per tant, el control del vocabulari és més restringit. Els resultats de l'estudi de Camargo (2006) reafirma l'estudi fet dos anys enrere de Contreres (2004), en el qual els infants amb desavantatges socioambientals, obtenien una puntuació més baixa en el domini semàntic.

L'any 2020 va arribar la COVID-19 a Espanya, fet que va provocar un confinament de gairebé tres mesos. Tres mesos molt durs quant al desenvolupament integral dels infants, veient-se afectat en gran manera el desenvolupament de la parla (Aimacaña i Tapias, 2022). Un cop tornada a la vida quotidiana i l'eliminació del confinament, es va implementar mesures de prevenció, on la mascareta va ser la mesura més implementada arreu del món.

Com esmenten els autors Aimacaña i Tapias (2022), l'ambient en què es troba l'infant ha de ser propici i adequat per tal de començar a parlar. Per tant, el fet d'introduir la mascareta als centres educatius va provocar problemes a l'hora d'adquirir el llenguatge, desenvolupant retards i trastorns del llenguatge (Sánchez Matesanz, 2023). La mascareta ocultava la boca, els moviments i punts d'articulació dels diversos fonemes. A més, amb el tancament dels centres educatius, els infants no van poder adquirir i treballar la capacitat d'interacció i comunicació, amb la qual s'aprenen paraules noves o s'interacciona entre iguals i amb adults (Aimacaña i Tapias, 2022).

3.4.4. Mètodes i eines d'intervenció en l'entorn escolar

L'equip docent, coordinat pel tutor o tutora del grup classe, serà l'encarregat de l'atenció educativa de l'alumnat amb retard del llenguatge, aplicant mesures educatives generals que conformin la resposta educativa ajustada a les necessitats de l'alumnat. Les programacions didàctiques i l'ajust que cada mestre realitza per al seu grup han de ser flexibles de manera que permetin completar el currículum, sigui prioritzant, modificant o ampliant determinats criteris d'avaluació i els seus corresponents objectius i continguts, incloent les necessitats educatives d'aquest alumnat (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018).

El llibre *L'ús del llenguatge a l'escola: propostes d'intervenció per a l'alumnat amb dificultats de comunicació i llenguatge*, publicat pel Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (2004) ens indica alguns mètodes o eines d'intervenció en l'entorn escolar. En primer lloc, ens diu que les activitats d'intervenció en l'aula infantil s'han de centrar principalment en el desenvolupament d'habilitats auditives com la detecció, discriminació, identificació, reconeixement i comprensió dels sons i del llenguatge a través d'activitats de consciència fonològica. A més de fer un acompanyament, per part de l'adult, en les rutines diàries per enriquir el vocabulari de l'infant i verbalitzar les seves accions. També s'ha de fer ús de suports visuals per complementar l'entrada auditiva, com ara l'ús d'imatges per il·lustrar activitats quotidianes. S'ha d'implementar estratègies d'interacció verbal, per ajudar l'infant a millorar l'estructura i el contingut del seu discurs. Una altra eina és acompanyar en el joc compartit per fomentar l'intercanvi comunicatiu i proporcionar estratègies per a una participació activa en la conversa (Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, 2004).

Finalment, s'ha de donar assessorament als docents en l'estimulació del llenguatge, especialment en cas de tenir infants amb dificultats de comunicació i llenguatge dins l'aula (Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, 2004).

L'Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria va crear una guia pel trastorn del llenguatge (TL) i el retard del llenguatge (2018), on es diferencien dos tipus d'eines i ajudes d'intervenció quan hi ha un infant amb un diagnòstic o amb un possible retard del llenguatge a l'aula. Tot i això, les eines i suports es poden aplicar a tots els centres educatius, encara que no hi hagi un infant amb un retard del llenguatge, ja que són universals i poden ajudar a tot l'alumnat.

En primer lloc, com atenció ordinària i mesures generals. La Guia TEL i RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018) ens diu que els infants han d'accedir al contingut a través de la interacció i la cooperació, desenvolupant la creativitat, la síntesi, l'expressió oral, les habilitats interpersonals i la gestió personal. S'han d'incloure targetes visuals i calendaris amb suports visuals de colors i imatges. Addicionalment, s'ha de treballar a partir d'esquemes visuals, mapes visuals, murs interactius. A més, l'alumnat amb un diagnòstic o possible diagnòstic de retard del llenguatge, ha d'estar en constant contacte ocular amb el seu referent, en aquest cas, el docent. Com atenció ordinària i mesures generals, la Guia de TEL i RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018) també ens diu que s'ha de parlar de forma clara, corregint errors de forma indirecta i privada. Així mateix, s'han d'utilitzar a l'aula diferents estratègies i procediments didàctics a l'hora de presentar els continguts, a més d'adaptar les tasques i activitats davant un cas de retard del llenguatge i col·laborar amb les famílies dels infants amb retard del llenguatge.

Quant als aspectes socioemocionals és convenient utilitzar una actitud positiva i constructiva, fomentar expectatives, fer entendre a l'infant que l'educador està per ajudar-lo i no per corregir-lo i reforçar l'autoestima de l'infant. L'avaluació ha de ser contextual, continua, integral i sistemàtica (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018).

El segon gran bloc d'ajudes i eines, segons la Guia TEL I RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018), són els suports i mesures específics. L'equip docent, sota la coordinació del tutor o tutora, s'encarrega de l'atenció educativa de l'alumnat, aplicant mesures específiques segons les necessitats identificades. Aquestes mesures poden incloure ajustos curriculars i accions de caràcter compensatori. Les Adaptacions Curriculars no Significatives (ACNS) s'enfoquen a modificar o ampliar l'accés als continguts, mentre que les Adaptacions Curriculars Significatives (ACS) i els Programes Específics (PE) impliquen modificacions més profundes en la programació, recursos específics i atenció individualitzada.

3.4.5. Centres de Recursos Educatius per a Deficients Auditius (CREDA)

El Centre de Recursos Educatius per a Deficients Auditius, segons l'XTEC (2024), són serveis destinats a recolzar als centres educatius en l'adaptació per a abordar les necessitats que afecten el desenvolupament personal, social i curricular dels estudiants amb deficiències auditives, trastorn específic del llenguatge o la comunicació. La seva labor s'enfoca en tres àrees principals: atenció a l'alumnat i les seves famílies, suport als centres i professorat, i col·laboració amb la comunitat educativa en general.

El CREDA brinda serveis a infants i joves amb pèrdua auditiva (de 0 a 18 anys) i a les seves famílies. També ofereix suport a estudiants amb greus trastorns del llenguatge i/o de la comunicació (de 3 a 12 anys) i a les seves famílies. A més, col·labora amb centres educatius i professorat que treballen amb estudiants que enfronten dificultats auditives, de llenguatge o comunicació. De la mateixa manera, ofereix suport al professorat especialitzat i als mestres d'audició i llenguatge (MALL) que treballen amb estudiants que presenten dificultats auditives o del llenguatge (XTEC, 2024).

El principal objectiu del CREDA, segons l'XTEC (2024) és avaluar i monitorar el desenvolupament auditiu, comunicatiu i lingüístic dels infants amb sordesa, així com les necessitats psicolingüístiques i educatives dels estudiants amb greus trastorns del llenguatge o la comunicació. A més, s'encarrega de proporcionar teràpia de la parla específica per a aquelles persones amb dificultats auditives i trastorns del llenguatge o la comunicació, mentre orienta i assessora les famílies d'aquests infants. També ofereix suport i assessorament als centres educatius i al professorat involucrat en l'educació d'aquests infants. Finalment, el CREDA ofereix materials, recursos, assessorament i formació especialitzada per a adaptar l'ensenyament a les necessitats especials dels estudiants amb dificultats auditives, del llenguatge o la comunicació.

Quant a l'accés per optar a les ajudes i recursos que ofereix el CREDA, és l'Equip d'Assessorament i Orientació Psicopedagògica (EAP) de la zona qui deriva a l'infant a través d'un protocol de demanda específic. D'altra banda, quan hi ha un diagnòstic de pèrdua auditiva es pot accedir directament al CREDA, a través de l'EAP. Finalment, els professionals que intervenen en el recurs educatiu són logopedes, psicopedagogs, audioprotesistes i mestres d'audició i llenguatge (XTEC, 2024).

3.4.6. Perfils professionals que intervenen en el RL i la seva formació

Segons l'Escola Clínica i de Ciències de la Salut (2022), els logopedes són professionals que avaluen i tracten trastorns del llenguatge i de comunicació. Duen a terme avaluacions detallades, dissenyen programes d'intervenció personalitzats i ofereixen suport a les famílies. A més, treballen en col·laboració amb altres professionals de la salut i l'educació per millorar i donar suport a les necessitats de les persones amb retards del llenguatge i trastorns del llenguatge i de comunicació. En l'actualitat, un logopeda es forma amb un grau universitari amb una durada estipulada de quatre anys acadèmics (Universitat Autònoma de Barcelona, 2023).

Els mestres especialistes d'Audició i Llenguatge són professionals dedicats a abordar la diversitat en els centres educatius. La seva funció principal és proporcionar una intervenció educativa preventiva i proactiva per a atendre les necessitats dels infants vers la comunicació, el llenguatge i la parla. Inclouent la prevenció, detecció, avaluació i intervenció de les barreres comunicatives i lingüístiques que puguin afectar els infants i el seu entorn social i educatiu (Federació de Mestres d'Audició i Llenguatge, s.d.). Actualment, els docents amb títol en Mestre d'Educació Primària poden optar a aquesta menció amb un temps estipulat d'un quadrimestre (Universitat Internacional de La Rioja, 2024).

La Universitat Oberta de Catalunya (UOC) ofereix un màster universitari en línia de Dificultats de l'Aprenentatge i Trastorns del Llenguatge per tots aquells docents titulats en Educació Primària que volen accedir a l'especialitat d'Audició i Llenguatge. La durada predeterminada del màster és d'un any acadèmic (UOC, 2024).

Els mestres d'educació infantil juguen un paper fonamental en la detecció i abordatge de possibles retards del llenguatge en les primeres edats perquè són els seus principals referents dins el centre escolar. La seva funció consisteix a adaptar les activitats i l'entorn educatiu a les necessitats d'aquells infants que presenten diagnòstics de retard del llenguatge o un possible retard del llenguatge, assegurant així una atenció personalitzada i efectiva (Rodríguez, 2004).

Segons la Universitat de Barcelona (UB), els mestres d'educació infantil, actualment, reben una formació en l'àmbit dels trastorns del llenguatge durant el seu procés formatiu. Durant el tercer any acadèmic, en un semestre, dedicat a un total de quatre hores setmanals, s'aborden diferents aspectes i trastorns del llenguatge (Pla Educatiu: Didàctica de la Llengua I. Universitat de Barcelona, 2023). Com indica l'actual Pla d'Estudis del Grau de Mestres

d'Educació Infantil de la UB es destinen 6 crèdits de 240 en total del Grau de Mestre d'Educació Infantil en treballar el retard i els trastorns del llenguatge.

En el Grau de Mestre d'Educació Infantil en la Universitat Autònoma de Barcelona (UAB), actualment, segons l'actual Pla d'Estudis, reben una formació d'un semestre amb un total de 50 hores, durant el segon curs acadèmic. En finalitzar la matèria, els futurs docents han integrat coneixements sobre el desenvolupament del llenguatge, comprendre l'ensenyament de la llengua oral i a dissenyar activitats per a fomentar l'expressió oral, analitzar i implementar intervencions. Segons el Pla d'Estudis actual de la UAB es destinen 6 crèdits de 240 en total del Grau de Mestre d'Educació Infantil en treballar el retard i els trastorns del llenguatge.

Amb relació a la Universitat Abat Oliva (UAO), els futurs docents d'educació infantil, actualment reben una formació àmplia dels retards i trastorns del llenguatge. Com ens indica l'actual Pla d'Estudis del Grau de Mestre d'Educació Infantil de la UAO, durant el primer curs acadèmic es fa una introducció de l'educació lingüística amb una durabilitat d'un semestre. En el segon curs acadèmic del grau, treballen les dificultats específiques del llenguatge oral durant un semestre i els trastorns específics del llenguatge, en una altra assignatura, amb un temps estipulat d'un semestre. Finalment, també durant el segon curs acadèmic, s'implementa una matèria sobre les dificultats de l'aprenentatge i els trastorns del desenvolupament amb un transcurs d'un semestre. Segons el Pla d'Estudis actual de la UAO es destinen 24 crèdits de 240 en total del Grau de Mestre d'Educació Infantil en treballar el retard i els trastorns del llenguatge.

Pel que fa a l'especialitat d'Audició i Llenguatge, com ens indica la UOC (2024), des de l'1 de novembre de l'any 2023 i segons el Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya (2023), entra en vigor una llei que especifica que els graduats en educació infantil no poden accedir a aquesta especialitat.

4. Marc metodològic

A continuació, s'analitzarà una problemàtica de gran rellevància en l'àmbit educatiu: el retard del llenguatge en l'etapa 0-6, a través d'un estudi exploratori qualitatiu. Per tal de sustentar el marc teòric i comprendre la realitat educativa, es fa una anàlisi a partir de la metodologia d'investigació qualitativa, segons Bisquerra (2009). Com a tècnica de recollida de dades qualitatives s'ha fet servir l'entrevista en profunditat.

Com diu Bisquerra (2009) “aproximar-se a una realitat “des de dins” o “a distància” proporciona distintes visions i perspectives de la realitat” (p. 277). El que es pretén és aconseguir una comprensió més detallada i completa de l'ítem a estudiar perquè cada perspectiva i visió aporta detalls que poden passar inadvertits des d'una altra posició.

L'anàlisi es farà a partir de tres perfils professionals que intervenen en l'educació dels infants amb un diagnòstic de retard del llenguatge: logopeda, mestre d'audició i llenguatge i educador infantil. Aquestes perspectives complementàries permetran una comprensió integral del retard del llenguatge, així com la identificació de possibles estratègies d'intervenció i àrees de millora en l'àmbit educatiu. Les dades seran recollides a través de la tècnica qualitativa de recopilació d'informació: l'entrevista.

4.1. Context i participants

S'han dut a terme sis entrevistes amb tres perfils professionals diferents, les quals han donat el seu consentiment per poder fer ús del seu nom en aquesta anàlisi. Les dues primeres entrevistes es van realitzar a logopedes: Mónica Álvarez i Ariadna Canals. Les següents dues entrevistes es van destinar a dues mestres d'audició i llenguatge: Laura Antequera i Cindy Sánchez. Finalment, les dues últimes entrevistes van ser realitzades a mestres d'educació infantil: Dunia Inclán i Evelyn Chiquero.

Per a identificar a cada persona entrevistada, se'ls ha assignat un conjunt de sigles basades en la seva professió i s'han ordenat numèricament i alfabèticament segons els seus cognoms. Les identificacions són les següents:

- Mónica Álvarez → **E-L-1** (Entrevista logopeda 1).
- Ariadna Canals → **E-L-2** (Entrevista logopeda 2).
- Laura Antequera → **E-MALL-1** (Entrevista mestra d'audició i llenguatge 1)
- Cindy Sánchez → **E-MALL-2** (Entrevista mestra d'audició i llenguatge 2)
- Evelyn Chiquero → **E-MEI-1** (Entrevista mestra d'educació infantil 1)
- Dunia Inclán → **E-MEI-2** (Entrevista mestra d'educació infantil 2)

L'oportunitat de poder contactar amb aquestes sis professionals va ser possible gràcies a una intermediació de tercers. D'aquesta manera, es va utilitzar un mostreig anomenat i impulsat pel contacte més proper. Les professionals no van ser triades aleatòriament, sinó que van ser seleccionades per la seva experiència en el món educatiu i en el retard del llenguatge. A

diferència de les dues tutores, les quals van ser seleccionades per la seva experiència amb infants. El fet de no triar a l'atzar els tres perfils professionals a analitzar, permet una aportació més rica en l'anàlisi.

4.2. Procediment de recollida de dades

Segons els autors Hernández, Fernández i Baptista (2003), existeixen quatre tipus de recerca i de procediment metodològic, classificats segons l'estratègia utilitzada. En la següent anàlisi s'empra el mètode inductiu, caracteritzat per l'anàlisi de casos particulars i experiències individuals per a extreure unes conclusions generals.

Les entrevistes han estat realitzades tant de manera presencial com telemàtica, en funció de la disponibilitat i localització, amb una durada aproximada de trenta minuts. Totes les entrevistes van ser transcrites posteriorment. A més, algunes participants han volgut afegir, posteriorment a la conversa, informació addicional en relació amb les preguntes plantejades durant l'entrevista, per tal d'ampliar el que havien dit durant l'entrevista.

La recollida de dades s'ha realitzat durant el curs acadèmic 2023/2024 entre els mesos de març i maig de l'any 2024.

4.3. Dades a investigar

Amb la finalitat de fer una anàlisi més exhaustiva i adequada a cada perfil professional, s'han dut a terme tres tipus diferents d'entrevistes ², basades en el perfil professional dels entrevistats. Es divideix les entrevistes en tres grups: grup de logopedes, grup de mestres d'audició i llenguatge i grup d'educadors infantils. Cada grup té un conjunt específic de preguntes que s'ajusten a la seva àrea d'especialització i experiència professional. Totes les entrevistes tenen en comú l'objectiu de la recerca i investigació de les següents dades reflectides en els objectius específics del document:

- Identificar i descriure els indicadors clínics dels retards en el llenguatge en infants de 0 a 6 anys.
- Analitzar la perspectiva de tres perfils professional que intervenen en cas d'un retard del llenguatge: logopèdia, menció d'audició i llenguatge i tutorització.

² Veure les diferents preguntes de les tres entrevistes creades a [l'annex 2](#), pàgina 35.

- Explorar mètodes i eines d'intervenció efectius per a treballar el retard del llenguatge en l'àmbit escolar.

A continuació, es presenta una anàlisi comparativa de les tres entrevistes i les preguntes formulades en cadascuna d'elles.

Les entrevistes s'han dissenyat per a explorar les percepcions i experiències de cada perfil en relació amb el retard del llenguatge en infants. Tot i que les preguntes en cada tipus d'entrevista tenen un enfocament similar quant a la definició, identificació i abordatge del retard del llenguatge, cada perfil professional aporta una perspectiva única i diferent en la investigació. És per aquest motiu que s'han creat tres tipus d'entrevistes en funció del perfil professional entrevistat.

Pel que fa als logopedes i els mestres d'audició i llenguatge, podem observar que comparteixen preguntes, ja que tots dos grups s'enfoquen en la intervenció directa i avaluació del retard del llenguatge. No obstant això, els mestres d'audició i llenguatge també aborden els desafiaments en entorns educatius específics dins els centres educatius. D'altra banda, els educadors infantils o tutors d'aula, comparteixen algunes preguntes amb els logopedes i mestres d'audició i llenguatge, però en la seva entrevista s'inclou preguntes addicionals sobre experiències pràctiques a l'aula i l'ús de recursos educatius.

5. Presentació de les dades recollides

5.1. Resultats obtinguts i comparació entre perfils professionals

A continuació s'exposen les dades obtingudes de les entrevistes i ordenades segons el grup entrevistat.

- **Grup: logopedes**³

Les entrevistes realitzades a les logopedes Mónica Álvarez (E-L-1) i Ariadna Canals (E-L-2), proporcionen un perfil professional detallat sobre el retard del llenguatge en infants, les seves causes i les estratègies per a abordar-lo des de la perspectiva d'unes logopedes. A continuació, es comparen les seves respostes, assenyalant semblances i diferències entre ambdues.

³ Veure les entrevistes de les dues logopedes a [l'annex 3](#), pàgina 37.

Pel que fa a la **definició del retard del llenguatge**, segons la **E-L-1** el retard del llenguatge és una progressió endarrerida en el desenvolupament del llenguatge, on l'infant presenta un desenvolupament del llenguatge dins de la normalitat, però per sota d'allò que li correspon per l'edat. Segons la **E-L-2**, el retard del llenguatge és les dificultats en el llenguatge que, encara que estan dins del patró evolutiu, no estan adequades a l'edat actual de l'infant. Si l'infant tingués menys edat, el seu llenguatge seria normatiu. Totes dues afirmen que el retard del llenguatge implica un desenvolupament no alineat a l'edat cronològica de l'infant. **E-L-2** emfatitza que el desenvolupament continua sent normatiu per a una edat menor a la de l'infant, mentre que la **E-L-1** se centra més en la comparació directa amb l'edat corresponent.

Amb relació a la pregunta sobre **mesures i ajudes que utilitzen per abordar el retard del llenguatge**, es pot observar que la **E-L-1** fa ús d'activitats per consolidar la consciència fonològica, reforçar la relació so-grafia i estructurar frases correctament, a més d'ampliar el vocabulari. La **E-L-2**, en canvi, proposa el modelatge dins l'aula, experiències riques en vocabulari, moments d'expressió i correccions de manera indirecta. Totes dues utilitzen estratègies que inclouen l'ampliació del repertori lèxic.

Quant als **indicadors per a identificar el retard del llenguatge**, la **E-L-1** s'enfoca en l'expressió oral amb dislàlies ⁴ inconsistents i expressió escrita amb errors reflectits. Utilitza proves específiques com la de Laura Bosch i PROLEC-R. Pel que fa a la **E-L-2**, considera important conèixer el patró evolutiu i avaluar el nivell actual de llenguatge de l'infant comparant-lo amb l'esperat cronològicament i evolutivament. Totes dues subratllen la importància de comparar el desenvolupament del llenguatge de l'infant amb els patrons evolutius normatius.

Pel que respecta a la pregunta sobre **l'increment del retard del llenguatge els darrers anys**, la **E-L-1** atribueix aquest increment a l'efecte de la pandèmia i l'ús de dispositius electrònics des d'edats primerenques. A més de la falta d'estimulació adequada per part dels familiars. La **E-L-2** coincideix en l'increment de retards del llenguatge els darrers anys, assenyalant també l'ús de pantalles i la falta d'interaccions educatives a causa de la rapidesa i falta de temps en la vida diària. Totes dues donen èmfasis en l'ús abusiu de les pantalles i la falta d'interacció amb els infants.

En relació amb la pregunta sobre els **desafiaments comuns en el treball com a logopeda**, la **E-L-1** destaca la necessitat de col·laboració entre els docents i la falta de formació d'aquests a

⁴ Trastorn en l'articulació dels fonemes (APA, 2023)

l'hora de fer adaptacions en el contingut lingüístic. La **E-L-2** assenyala la mateixa dificultat i afegix que a vegades els educadors no adapten les àrees amb contingut lingüístic específic pels infants amb dificultats en el llenguatge.

Seguidament, segons la pregunta sobre si consideren que **els educadors infantils estan preparats per abordar el retard del llenguatge**, la **E-L-1** considera que els educadors, actualment, no estan preparats a causa de la falta de formació específica sobre el retard del llenguatge. En canvi, la **E-L-2** té la seva opinió dividida, ja que considera que alguns educadors sí que s'estan formant i conscienciant, mentre que uns altres no valoren suficient el llenguatge oral dins l'aula.

Pel que respecta a la **formació necessària per als educadors infantils**, la **E-L-1** afirma que els educadors d'infantil, i els educadors en general, han de tenir formació específica sobre el desenvolupament del llenguatge i les seves desviacions per a facilitar la detecció precoç. Segons la **E-L-2**, els educadors infantils han de formar-se en el patró evolutiu del llenguatge i han de tenir recursos per a incorporar-los dins l'aula. Totes dues indiquen que els educadors infantils han de tenir una formació més exhaustiva i específica en el retard del llenguatge.

Finalment, pel que fa a la **trajectòria professional**, la **E-L-1** també és mestra d'educació especial i mestra de primària, amb un màster en direcció i gestió de centres educatius i una àmplia experiència en diferents entorns educatius i diferents funcions. La **E-L-2** va estudiar logopèdia i educació primària, va treballar com a tutora en un SIEI (Suport Intensiu per a l'Escolarització Inclusiva) i en l'actualitat, està com a logopeda en un CREDA.

- **Grup: mestres d'audició i llenguatge**⁵

Les entrevistes dutes a terme a les mestres d'audició i llenguatge, Laura Antequera (E-MALL-1) i Cindy Sánchez (E-MALL-2), proporcionen una visió detallada i complementària sobre el retard del llenguatge en infants, des del punt de vista de professionals sobre l'audició i llenguatge.

Pel que fa a la **definició del retard del llenguatge**, la **E-MALL-1** defineix el retard del llenguatge com una alteració que afecta el ritme del desenvolupament evolutiu de l'infant, assenyalant que no segueix la pauta evolutiva normal. En canvi, la **E-MALL-2** afirma que és un retard significatiu en el desenvolupament de la parla i el llenguatge en comparació amb els

⁵ Veure les entrevistes de les dues mestres d'audició i llenguatge a [l'annex 4](#), pàgina 41.

assoliments típics de desenvolupament d'un infant. Ambdues professionals consideren que el retard del llenguatge implica un desajustament en el procés evolutiu i en el desenvolupament del llenguatge.

Amb relació a la pregunta sobre **mesures i ajudes que utilitzen per abordar el retard del llenguatge**, la **E-MALL-1** fa ús d'una varietat d'estratègies basades en l'avaluació prèvia per a identificar els aspectes més afectats en la parla de l'infant. A més de treballar en l'estructura de la frase utilitzant colors, enfocant-se en el vocabulari i les xarxes lèxiques. Pel que fa a la **E-MALL-2**, posa èmfasi en la importància de l'avaluació primerenca i fa ús d'activitats per millorar l'atenció selectiva, la memòria visual i auditiva, la discriminació auditiva i la discriminació fonològica. A més, recomana jocs com bingos i dominós per a ampliar el repertori lèxic i morfològic.

Quant als **indicadors per a identificar el retard del llenguatge**, la **E-MALL-1** indica que els indicadors següents ajuden a identificar un possible retard del llenguatge: els infants no segueixen la pauta evolutiva; presenten dificultats per a relacionar-se; utilitzen gestos i llenguatge no verbal; eviten la interacció social i usen onomatopeies en lloc de paraules. En canvi, la **E-MALL-2** assenyala que l'absència de paraules o frases significatives, les dificultats en la comprensió i articulació de sons són indicadors d'un possible retard del llenguatge.

Pel que respecta a la pregunta sobre **l'increment del retard del llenguatge els darrers anys**, la **E-MALL-1** atribueix l'increment a factors com la pandèmia, l'ús de mascaretes i l'augment de les tecnologies. A més de canvis en la dinàmica familiar que redueixen les oportunitats d'interacció verbal. La **E-MALL-2** considera que l'increment és difícil d'afirmar, però reconeix que hi ha d'haver una major consciència en la detecció. Addicionalment, comenta que l'augment en l'edat materna podria estar relacionat.

En relació amb la pregunta sobre els **desafiaments comuns en el treball com a mestra d'audició i llenguatge**. **E-MALL-1** assenyala les dificultats en l'expressió, formulació de frases, evocació i retenció del vocabulari, comprensió i producció d'uns certs sons. La **E-MALL-2** esmenta la varietat de necessitats que hi ha dins l'aula i la importància de la col·laboració entre professionals i la involucració de les famílies.

Seguidament, segons la pregunta sobre si **consideren que els educadors infantils estan preparats per abordar el retard del llenguatge**, la **E-MALL-1** considera que els educadors

infantils no estan prou preparats a causa de la falta de formació específica. A diferència de la **E-MALL-2**, que opina que alguns educadors infantils sí que estan preparats a causa de la formació contínua i la col·laboració amb professionals de suport a la inclusió dins l'aula.

Pel que respecta a la **formació necessària per als educadors infantils**, la **E-MALL-1** afirma que és necessària una formació específica per a facilitar la detecció i atenció precoç. La **E-MALL-2** també afirma que s'ha de proporcionar més formació als educadors per a millorar la detecció precoç i la intervenció primerenca.

Finalment, pel que fa a la **trajectòria professional**, la **E-MALL-1** ha estudiat magisteri en educació primària amb menció en audició i llenguatge. Ha treballat com a tutora i, actualment, s'especialitza en l'àmbit del llenguatge amb formació addicional en llengua de signes i un màster en dificultats de l'aprenentatge i trastorns del llenguatge. Actualment, treballa com a mestra d'audició i llenguatge. Pel que fa a la **E-MALL-2** ha estudiat un grau en magisteri infantil i un màster en dificultats d'aprenentatge i trastorns del llenguatge. Ha treballat com a mestra d'educació infantil i actualment en el CREDA Jordi Perelló.

- **Grup: educadors infantils / tutors d'aula** ⁶

A continuació s'esmenten els resultats de les entrevistes amb les docents Evelyn Chiquero (E-MEI-1) i Dunia Inclán (E-MEI-2) des del seu punt de vista de tutores i educadores.

La **E-MEI-1 defineix el retard del llenguatge** com un endarreriment en l'evolució del llenguatge, el qual no segueix el ritme esperat per a l'edat cronològica de l'infant. Pot afectar diverses àrees com l'estructura, vocabulari, fonètica, fonologia, morfosintaxi i la parla. A més, suggereix la realització de proves d'exploració del llenguatge per a identificar dificultats. Segons la **E-MEI-2**, defineix el retard del llenguatge com una adquisició de la competència comunicativa fora del període establert.

Pel que fa a les **mesures i ajudes que utilitzen per abordar el retard del llenguatge**, la **E-MEI-1** comenta que ha tingut casos de retard del llenguatge a l'aula i emfatitza la importància d'un bon desenvolupament del llenguatge com a base per a altres aprenentatges. La **E-MEI-2** també confirma haver tingut casos dins l'aula, concretament un infant que fa holofrase (una paraula per tot el significat de la frase).

⁶ Veure les entrevistes de les dues educadores infantils a [l'annex 5](#), pàgina 44.

Sobre **quins indicadors ajuden a identificar el retard del llenguatge**, la **E-MEI-1** es basa en el procés evolutiu normatiu esperat per a l'edat cronològica de l'infant, diferenciant entre retard del llenguatge, retard de la parla i trastorn del llenguatge. Suggereix proves exhaustives per a determinar la necessitat d'intervenció. En canvi, la **E-MEI-2** observa i analitza la interacció i comunicació dels infants amb els seus iguals en diferents contextos, treball col·laboratiu amb la família i avalua si la dificultat és a escala oral o també afecta la lectoescriptura.

Amb relació a **l'increment de casos durant els darrers anys**, la **E-MEI-1** afirma que sí que hi ha un increment i l'atribueix a la falta d'importància en el desenvolupament del llenguatge en les escoles, l'ús incorrecte de tecnologies i la diversitat lingüística dins l'aula. La **E-MEI-2** també observa un increment, fent esment de la pandèmia i a les noves tecnologies.

Des de la perspectiva de la **E-MEI-1**, els **recursos i materials educatius que considera útils per treballar el retard del llenguatge** són els jocs per ampliar el repertori lèxic, lectures, suport visual i acompanyament durant activitats. Pel que fa a la visió de la **E-MEI-2**, esmenta com a recursos l'ús del joc social o simbòlic, pictogrames, lectura, contes, cançons i jocs de taula.

Pel que fa a **si consideren que estan preparades per abordar un retard del llenguatge en l'aula**, la **E-MEI-1** considera que la seva formació inicial en el grau no va ser suficient i que es necessita una preparació contínua i adequada sobre el desenvolupament del llenguatge per poder abordar-lo adequadament dins l'aula. En canvi, la **E-MEI-2** creu que podria ajudar als infants, però reconeix la falta de formació en l'àrea i la necessitat de formació contínua.

Finalment, la **trajectòria professional** de la **E-MEI-1** és llarga i complexa, ja que ha sigut monitora de menjador, cangur, ha donat classes particulars, ha cursat el grau en magisteri i logopèdia, treballant finalment com a tutora en una escola pública fins a l'actualitat. La **E-MEI-2** va estudiar un cicle formatiu en educació infantil, un grau d'educació primària amb esment en audició i llenguatge i educació física i ha treballat des de 2020, formant-se en diverses àrees complementàries.

5.2. Interpretació dels resultats

Un cop recollides i exposades totes les dades sobre les sis entrevistes i fent ús del marc teòric com a referència, a continuació s'exposa la interpretació dels resultats obtinguts. A partir dels objectius específics de l'anàlisi es fa una categorització de les dades, contrastant-les amb el marc teòric.

- **Definició del retard del llenguatge**

Tant les respostes de les sis entrevistes com les definicions teòriques coincideixen que el retard del llenguatge implica un desajustament en el desenvolupament evolutiu del llenguatge en comparació amb l'esperat per a l'edat cronològica de l'infant.

Es reconeix que el retard del llenguatge pot afectar diverses àrees lingüístiques (estructura, vocabulari, fonètica, etc.), fet que esmenten els autors Gallego i Gallardo (2003) en el seu *Manual de logopèdia escolar*. A més, és de màxima importància la intervenció primerenca i adequada per a superar el retard del llenguatge, evitant que es converteixi en un trastorn del llenguatge.

Les definicions de retard del llenguatge proporcionades per les mestres entrevistades s'ajusten en gran manera amb les definicions teòriques proposades pels autors Gallego i Gallardo (2003) i Medina et al. (2015). Les diferències en les respostes de les entrevistes reflecteixen variacions en la percepció de la definició del retard del llenguatge, la qual cosa és comprensible donat el context i l'experiència professional de cada perfil. Des de la perspectiva d'un logopeda la definició és més rica i complexa:

"És la progressió endarrerida en el desenvolupament del llenguatge, pel qual, el/ la nen/a presenta un desenvolupament del llenguatge dins de la normalitat, però per sota d'allò que li correspondria per l'edat". E-L-1.

En canvi, des de la perspectiva d'un educador el retard del llenguatge és:

"Una adquisició de la competència comunicativa fora de l'etapa establerta". E-MEI-2.

Gallego i Gallardo (2003), afegeixen que els infants amb retard del llenguatge, eventualment, aconseguen, en un futur i amb l'ajuda adequada, un nivell d'habilitats lingüístiques dins del

procés evolutiu esperat per la seva edat cronològica. Fet que no és esmentat per cap dels sis perfils entrevistats.

- **Identificació d'indicadors del retard del llenguatge**

Per poder identificar un possible retard del llenguatge, els docents, logopedes i mestres d'audició i llenguatge es basen en diversos indicadors. Pel que fa a l'expressió oral, es consideren signes d'alerta la presència de dislàlies i una parla infantilitzada. En l'expressió escrita es valoren les errades de parla reflectides en l'escriptura i estructures inferiors a les corresponents a l'edat.

Segons l'estudi exploratori qualitatiu, les logopedes examinen si el llenguatge de l'infant segueix la pauta evolutiva adequada, tenint en compte el seu nivell actual i comparant-lo amb l'esperat per a la seva edat cronològica. A més, observen les capacitats de relació amb els companys, la gestualitat i el llenguatge no verbal, les interaccions socials, l'ús d'onomatopeies durant el joc, l'absència de paraules o frases significatives i les dificultats de comprensió i articulació dels sons. També consideren important recollir informació de les primeres paraules o la formació de frases. A més, l'adult ha de saber distingir entre un retard del llenguatge o un trastorn del llenguatge.

Els signes d'alerta descrits per Moreno (2013), l'APA (2023) i l'AEPAP (2017) coincideixen amb els indicadors utilitzats pels docents, com les dificultats de comprensió, l'ús del gest en comptes del llenguatge oral, falta de somriure social a edats primerenques, la preferència per les onomatopeies o la participació limitada en el joc conjunt. És important subratllar l'ús d'un enfocament multidimensional i personalitzat en l'avaluació i identificació del retard del llenguatge, considerant factors lingüístics, socials i emocionals, sense deixar de banda el context personal de cada infant.

- **Mètodes i eines d'intervenció**

Tant la Guia TEL i RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018) com les pràctiques dels docents, logopedes i mestres d'audició i llenguatge coincideixen en la necessitat d'adaptacions curriculars per atendre les necessitats dels infants amb retard del llenguatge. Inclouent l'ús de suports visuals i l'ajust dels criteris d'avaluació. Totes les perspectives subratllen l'ús d'imatges, esquemes visuals i pictogrames per facilitar la comprensió i la comunicació dels infants.

Les activitats d'habilitats auditives i la interacció verbal són mètodes suggerits per la Guia TEL i RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018) i el llibre *L'ús del llenguatge a l'escola: propostes d'intervenció per a l'alumnat amb dificultats de comunicació i llenguatge* (Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, 2004). Els perfils entrevistats treballen el retard del llenguatge a través de jocs, lectures i activitats estructurades que promouen el desenvolupament del llenguatge, d'habilitats auditives i promouen la interacció verbal, tant entre iguals com amb l'adult.

L'avaluació sistemàtica i integral és primordial per ajustar les intervencions a les necessitats individuals dels infants. Veiem reflectida aquesta perspectiva en les pràctiques descrites per les mestres d'audició i llenguatge Laura Antequera i Cindy Sánchez, que fan una avaluació prèvia detallada per determinar les necessitats específiques dels seus alumnes. Tant la Guia TEL i RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018) i el llibre *L'ús del llenguatge a l'escola: propostes d'intervenció per a l'alumnat amb dificultats de comunicació i llenguatge* (Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, 2004) com les entrevistades, donen importància a la col·laboració amb les famílies i a donar una bona orientació a aquestes per continuar el treball dins la llar:

“També proporciono orientacions a la família per al treball en casa”. **E-MALL-2.**

Es pot identificar una correlació entre ambdues parts de l'anàlisi, tot i que la Guia TEL i RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018) mostra una perspectiva més genèrica quant a les mesures, en canvi, els perfils entrevistats donen eines més específiques com propostes de joc (domino o bingo), suports visuals concrets (pictogrames), etc.

- **Increment del retard del llenguatge en els darrers anys**

Majoritàriament, les persones entrevistades, igual que els autors Aimacaña i Tapias (2022), reconeixen l'impacte de la pandèmia en l'augment dels retards del llenguatge. Assenyalen que el confinament i la falta d'interacció social poden haver contribuït a aquest fenomen. A més, de l'ús de les mascaretes.

Segons cinc de les sis entrevistades, la sobredependència de les tecnologies influeix negativament en el desenvolupament del llenguatge. Cal destacar que aquest factor no es va abordar en el marc teòric.

Mentre que algunes respostes de les entrevistes emfatitzen factors com els canvis en la dinàmica familiar i la falta d'intercanvis educatius, els autors Camargo (2006) i Contreras (2004) se centren en aspectes com la influència del nivell socioeconòmic i els desavantatges socioambientals.

Tant les respostes de les entrevistes com els autors Camargo (2006), Contreras (2004) i Aimacaña i Tapias (2022) reconeixen l'increment dels retards del llenguatge i la influència de diversos factors socials. Tanmateix, les respostes de les entrevistes estan enfocades més en les experiències personals i les observacions pràctiques en el seu ambient laboral, mentre que els autors esmentats proporcionen una visió basada en la recerca i estudis observacionals.

- **La formació dels educadors infantils**

Les fonts teòriques i les respostes de les entrevistades reconeixen que hi ha una formació parcial, però que no és uniforme ni suficient per a tots els professionals.

La interpretació mostra una discrepància significativa en la formació dels educadors infantils per treballar amb infants amb retard del llenguatge. La **E-MALL-2** és l'única entrevistada que afirma que els educadors infantils estan preparats per abordar un retard del llenguatge:

"Sí, perquè actualment estan en contínua formació i els professionals de suport a la inclusió treballen conjuntament amb ells dintre de l'aula". E-MALL-2.

D'altra banda, majoritàriament, els logopedes i mestres d'audició i llenguatge consideren insuficientment preparats als educadors infantils, tot i que hi ha iniciatives de formació contínua i col·laborativa, però de forma opcional. Com es pot observar al marc teòric, la UB (2023) i la UAB (2023) destinen 6 crèdits de 240 en total del Grau de Mestre d'Educació Infantil en treballar el retard i els trastorns del llenguatge. Com indica la **E-MEI-1**:

"Quan jo vaig cursar el grau hi havia una assignatura que tractava aquesta àrea del desenvolupament del llenguatge, però penso que no és suficient. Considero que hi ha d'haver una continuació i una bona preparació respecte al llenguatge i la seva evolució". E-MEI-1.

Cal destacar que no es va especificar en la pregunta on van cursar el grau d'educació. El fet de no haver preguntat sobre la universitat on van dur a terme el grau universitari, no ha permès contrastar la formació rebuda amb el Pla Educatiu actual del grau. Si s'hagués rebut

aquesta informació, s'haurien pogut comparar els continguts i els enfocaments formatius específics de cada institució.

6. Conclusions

A través de l'estudi fet i després de fer l'estudi exploratori qualitatiu i el suport del marc teòric, podem afirmar que el retard del llenguatge és un desenvolupament del llenguatge tardà o desigual a l'esperat per l'edat cronològica de l'infant, on l'infant té patrons lingüístics esperats d'etapes anteriors. A més, els infants diagnosticats amb retard del llenguatge, majoritàriament i amb l'ajuda adequada, aconsegueixen un nivell d'habilitats lingüístiques dins el procés evolutiu esperat per la seva edat.

Pel que fa als indicadors, podem considerar que hi ha diversos i diferents indicadors per detectar el retard del llenguatge. Després de fer l'anàlisi podem assegurar que, tant la part teòrica com la part pràctica, afirmen que els infants amb un possible retard del llenguatge presenten els següents indicadors:

- Dificultats de comprensió.
- Ús de gestos en comptes del llenguatge oral.
- Falta de somriure social a edats primerenques.
- Preferència per les onomatopeies.
- Participació limitada en el joc conjunt.
- Absència de paraules o frases significatives.
- Dificultats en l'articulació de sons.
- Escasses interaccions socials.

Amb relació a les mesures i eines, podem veure reflectit, tant en el marc teòric com en el marc metodològic, la importància d'una avaluació individualitzada, sistemàtica i integral de cada infant, fent una valoració prèvia exhaustiva de l'infant. Totes dues parts aporten eines per poder treballar-ho dins l'aula: jocs de taula, activitats per augmentar el repertori lèxic, habilitats auditives i d'interacció verbal, adaptacions curriculars per atendre les necessitats individuals de l'infant amb retard del llenguatge, ús d'imatges, esquemes visuals, pictogrames. Tots aquests són exemples que es poden implementar dins l'aula, encara que hi ha una llarga llista de mesures per poder aplicar a l'aula, les quals estan molt més detallades dins la Guia TEL i RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018) i el llibre *L'ús del llenguatge a l'escola: propostes d'intervenció per a*

l'alumnat amb dificultats de comunicació i llenguatge (Departament d'Educació de la Generalitat de Catalunya, 2004).

Així mateix, podem afirmar, encara que sense un suport clínic, des de la perspectiva dels perfils professionals que intervenen en els casos de retard del llenguatge, que hi ha hagut un increment de casos els darrers anys. Ara bé, les causes dites són una suposició per part de les entrevistades, però la pandèmia de la COVID-19, l'ús erroni de les tecnologies, canvis en la dinàmica familiar i la influència de factors socials són exemples de possibles causes d'aquest increment.

Finalment, des del punt de vista de cinc de les sis entrevistades, en l'actualitat i de forma generalitzada, les docents d'educació infantil no estan preparades per abordar un cas de retard del llenguatge a l'aula. Alguns motius que esmenten és la falta de formació durant el grau universitari en les dificultats del llenguatge. Encara que, una entrevistada afirma que els docents d'infantil estan preparats, ja que els professionals de suport a la inclusió treballen junts dins l'aula i amb els respectius tutors.

Quant al nivell d'assoliment dels objectius plantejats en un inici, podem observar que l'objectiu general "investigar i analitzar els indicadors clínics del retard del llenguatge en l'etapa 0-6 centrant-me en els mètodes, les eines d'intervenció i anàlisi pràctica de tres perfils professionals", s'ha assolit amb èxit. Abordar el retard del llenguatge completament pot incloure anys i anys d'investigació, però aquest estudi ha creat una porta a seguir investigant i a seguir avançant amb relació a les dificultats del llenguatge. A través de diferents autors, coneguts pels seus estudis en el camp del llenguatge, s'ha pogut aprofundir i investigar sobre els indicadors, els mètodes i eines, entre d'altra informació que ha ajudat a entendre la importància que s'ha de donar al retard del llenguatge.

Alhora, amb relació al primer objectiu específic "identificar i descriure els indicadors clínics dels retards en el llenguatge en infants de 0 a 6 anys", també s'ha assolit. Tot i que després de la investigació teòrica, s'ha pogut analitzar que els indicadors per detectar el retard del llenguatge són molt amplis i complexos, tan amplis que no es podien abordar en un únic treball de trenta pàgines.

Pel que fa al segon objectiu específic "analitzar la perspectiva de tres perfils professional que intervenen en cas d'un retard del llenguatge: logopèdia, menció d'audició i llenguatge i tutorització", ha ajudat a aproximar la teoria a la realitat. El fet d'haver pogut entrevistar a sis

persones relacionades amb el món de les dificultats del llenguatge, ha fet que es pugui contrastar les diverses teories dels autors, fent-les costat i donant-li veracitat a les teories esmentades al marc teòric.

Finalment, amb relació al tercer i últim objectiu específic “explorar mètodes i eines d'intervenció efectius per a treballar el retard del llenguatge en l'àmbit escolar”, també s'ha assolit en gran part. Encara que també és un tema molt ampli i que es pot abordar i investigar molt més. Tant amb l'anàlisi de les entrevistes com la investigació teòrica, s'ha pogut delimitar eines i mètodes efectius i que es poden introduir dins l'aula.

Per tant, encara que és un tema ampli i complex a investigar, considero que s'ha obert una petita porta a continuar investigant i a continuar formant-me en aquesta àrea tan important en l'etapa infantil, com és el llenguatge.

6.1. Reflexió personal

Finalitzat l'anàlisi i la recerca, puc afirmar que estic contenta amb el treball fet. Considero que he aconseguit els objectius plantejats i m'ha donat l'oportunitat a conèixer la importància de formar-se en les dificultats del llenguatge.

Quan vaig començar la recerca al febrer, estava segura que trobaria molta informació relacionada amb el tema a abordar, però no pensava que el volum d'informació seria tan ampli i complex. Durant aquests darrers mesos he arribat a sentir angoixa, ja que hi ha un volum descomunal d'informació, adonant-me que hagués pogut especificar el meu treball en un únic ítem, com per exemple en les eines d'intervenció. He jugat amb l'avantatge que ja era coneixedora del retard del llenguatge, però l'estudi m'ha ajudat a entendre-ho amb més profunditat i a adonar-me de la poca importància que se li dona durant el grau universitari.

En relació amb l'elaboració del marc teòric, he gaudit coneixent autors i descobrint guies que ajuden tant a famílies com a docents en l'abordatge del retard el llenguatge. He pogut ampliar el meu coneixement sobre el retard del llenguatge i he descobert eines útils pel meu futur, que sense dubte recomanaré a les meves companyes, com és el cas de la Guia TEL i RL (Equip Tècnic Provincial d'Orientació Educativa i Professional d'Almeria, 2018). Una guia que pot fer més amena la implementació de mesures universals, addicionals i intensives dins l'aula.

Pel que fa a la realització del marc metodològic, m'agradaria afegir que, personalment, fer el treball final de grau durant únicament tres mesos, no permet fer un estudi exhaustiu i una

anàlisi profunda de la temàtica. De totes maneres, considero que he fet una bona anàlisi de la informació proporcionada per les logopedes, mestres d'audició i llenguatge i educadores infantils, encara que ha sigut un repte no fer de la part metodològica, una part massa intensa i monòtona.

El fet de comptar amb tutories setmanals, ajuda a tenir un suport, tant entre companys com amb la tutora, ja que qualsevol dubte pot ser comentat a l'instant i resolt al moment. Compartir aquest treball amb les meves companyes, m'ha ajudat a sentir-me motivada en tot moment. En general, estic molt satisfeta amb el treball fet. A més, estic segura que tot el que he après, ho posaré en pràctica quan sigui mestra en una aula d'infantil.

6.2. Nous camins d'investigació

Com he esmentat anteriorment, abordar el retard del llenguatge en un treball de trenta pàgines és totalment impossible. Aquest treball ha estat un tastet de tota la informació que hi ha sobre el retard del llenguatge.

Per tant, personalment, crec que es poden explorar moltes noves línies de recerca. En primer lloc, es pot fer una anàlisi sobre les eficàcies de les intervencions, on es comparin diferents mètodes d'intervenció per al retard del llenguatge. D'altra banda, fer una avaluació a llarg termini sobre els resultats de les intervencions en un infant en el retard del llenguatge i com prospera.

A més, vaig topar-me amb l'estudi de Contreres (2004) i Camargo (2006), on analitzaven els factors socioeconòmics i culturals, per tant, es podria parlar de l'impacte del context socioeconòmic del retard del llenguatge i les diferències culturals en l'adquisició i procés d'adquisició del llenguatge.

Tanmateix, investigar i analitzar l'efecte de l'ús de les tecnologies en el desenvolupament del llenguatge i estratègies per minimitzar l'impacte negatiu d'aquests en el llenguatge, pot ser un nou bon camí d'investigació.

Per acabar, una proposta que considero molt profitosa és investigar la formació dels docents a través d'un qüestionari i analitzar el nivell de formació adquirit amb relació al retard del llenguatge a infantil.

7. Bibliografia

- Aguado, G. (2009). *TEL: un trastorno dinámico*.
<https://logopedicum.com/wp-content/uploads/2017/02/A04-aguado-tel.pdf>
- Aguado, G. (2013). *Trastornos del habla y de la voz*. Universitat Oberta de Catalunya.
- Aimacaña, A., Tapia, S. (2022). La interacción social en el desarrollo del lenguaje oral en niños de 1-3 años durante la pandemia. *Revista Vínculos*, 7 (2), 77-90.
- Andreu, LL. (2013). *El Trastorno Específico del Lenguaje. Diagnóstico e intervención*. Universitat Oberta de Catalunya.
- Asociación Española de Pediatría. (2022). *Trastornos del lenguaje, del habla y de la comunicación. Conceptos, clasificación y clínica*.
<https://www.aeped.es/sites/default/files/documentos/03.pdf>
- Association, A. P. (2022). *Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders: DSM-5-TR*.
- Bigas, M. (1996). *La importancia del lenguaje oral en educación infantil*.
https://ddd.uab.cat/pub/artpub/1996/183068/aulinnedu_a1996n46p5.pdf
- Billard, C. (2014). *Desarrollo y trastornos del lenguaje oral en la infancia*.
[https://doi.org/10.1016/s1245-1789\(14\)68962-9](https://doi.org/10.1016/s1245-1789(14)68962-9)
- Bisquerra, R. (2009). *Metodología de la investigación educativa*. La Muralla, S.A.
- Camargo, M. (2006). *Influencia de factores sociales en los retrasos del desarrollo del lenguaje: una mirada desde la sociolingüística clínica*. Congreso VIII Argentino de Otorrinolaringología y Fonoaudiología Pediátrica.
- Chimal, C. (2015). "El lenguaje está en el fondo de todo lo que hacemos". Letras Libres.
<https://letraslibres.com/revista-espana/el-lenguaje-esta-en-el-fondo-de-todo-lo-que-hacemos/>

- Clemente, R. (1995). *Desarrollo del lenguaje: manual para profesionales de la intervención en ambientes educativos*. Octaedro.
- Contreras, M. (2004). *Perfiles psicolingüísticos y poder discriminante de una batería de lenguaje entre trastornos específicos del lenguaje y privación sociocultural*.
- Díaz Quintero, M. (2009). *El lenguaje oral en el desarrollo infantil*.
- Equipo Técnico Provincial de Orientación Educativa y Profesional. (2018). *Guía TEL y RL*.
- Escuela Clínica y de Ciencias de la salud. (2022). *¿Qué es la logopedia?*
<https://escuelaclinica.com/logopedia-funciones-tratamientos/>
- Federació de Mestres d'Audició i Llenguatge. (s.d.). *Nuestras funciones*.
<https://federacionmaestrosal.org/somos-al/>
- Gallardo, J., Gallego, J.L. (2003) *Manual de logopedia escolar*. Málaga: Ediciones Aljiba.
- Generalitat de Catalunya. (2004). *L'ús del llenguatge a l'escola: propostes d'intervenció per a l'alumnat amb dificultats de comunicació i llenguatge*. Departament d'Educació.
- Hernández, R. Fernández, C. Baptista, P. (2003). *Metodología de la investigación*.
- Lledó, J. (2020). *El lenguaje y la Comunicación en Educación Infantil: Retraso del lenguaje y Dislalia*. Universidad de Zaragoza.
<https://zaguan.unizar.es/record/95265/files/TAZ-TFG-2020-2175.pdf?version=1>
- Medina, M., Caro, I., Muñoz, P., Leyva, J., Moreno, J., Vega, S. M. (2015). *Neurodesarrollo infantil: características normales y signos de alarma en el niño menor de cinco años*.
<https://www.scielosp.org/pdf/rpmesp/2015.v32n3/565-573/es>
- Moreno, N. (2013). *Trastornos del lenguaje: Diagnóstico y tratamiento*.
- National Institute on Deafness and Other Communication Disorders. (2023). *Trastorno del desarrollo del lenguaje*. NIDCD. [Trastorno del desarrollo del lenguaje | NIDCD \(nih.gov\)](https://www.nidcd.nih.gov/)

- Orta, S. (2014). *Detección temprana de dificultades de lenguaje en Educación Infantil*.
Universitat de Jaén.
https://crea.ujaen.es/jspui/bitstream/10953.1/1240/1/TFG_OrtaTorres%2cSoraya.pdf
- Peñafiel, M. (2012). *Indicadores tempranos de los trastornos del lenguaje*. FAPAP.
<https://fapap.es/articulo/190/indicadores-tempranos-de-los-trastornos-del-lenguaje>
- Real Academia Española. (2023). Lenguaje. A *Diccionari de la Llengua Espanyola*.
<https://dle.rae.es/lenguaje>
- Rodríguez, R. (2004). *Guía para la Atención Educativa del Alumnado con Trastornos en el Lenguaje Oral y Escrito*. https://www.ttmib.org/documentos/guia_educativa.pdf
- Sánchez Matesanz, M. (2023). *Las consecuencias del COVID-19 en el desarrollo del lenguaje infantil*.
<https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/60070/TFG-B%201953.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Santos, N. (2014). *Estimulación del lenguaje oral en alumnado con Retraso del Lenguaje*.
<https://uvadoc.uva.es/bitstream/handle/10324/14862/TFG-G1527.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- UAB. (2024). *Grau en Logopèdia*.
<https://www.uab.cat/web/estudiar/llicitat-de-graus/informacio-general/logopedia-1216708251447.html?param1=1232351996809>
- UAB. (2023). *Pla Educatiu: Didáctica de la lengua oral en educación infantil*.
https://guies.uab.cat/guies_docents/public/portal/html/2023/assignatura/103679/es
- UAO. (2023). *106 - Grado en Educación Infantil. 10447 - Trastornos del Desarrollo de 0 a 6 años*.
<https://gestionacademicavirtual.uaoceu.es/doa/consultaPublica/look%5bconpub%5dMostrarPubGuiaDocAs?entradaPublica=true& anoAcademico=2023& codAsignatura=10447>

UAO. (2023). *106 - Grado en Educación Infantil. 10452 - Dificultades de Aprendizaje de 0 a 6 años.*

https://gestionacademicavirtual.uaoceu.es/doa/consultaPublica/look%5bconpub%5dMostrarPubGuiaDocAs?entradaPublica=true&_anoAcademico=2023&_codAsignatura=10452

UAO. (2023). *106 - Grado en Educación Infantil. 10453 - Didáctica de las Dificultades del Aprendizaje y los Trastornos del Desarrollo.*

https://gestionacademicavirtual.uaoceu.es/doa/consultaPublica/look%5bconpub%5dMostrarPubGuiaDocAs?entradaPublica=true&_anoAcademico=2023&_codAsignatura=10453

UAO. (2023). *Grado en Educación Infantil.*

<https://www.uaoceu.es/grado-en-educaci%C3%B3n-infantil>

UB. (2023). *Pla Educatiu: Didàctica de la Llengua I.*

<https://grad.ub.edu/grad3/plae/AccesInformePDInfes?curs=2023&assig=361141&ens=G1025&recurs=pladocent&n2=1&idioma=ESP>

UNIR. (2023). *Mencion en Audición y Lenguaje Online.*

<https://www.unir.net/educacion/mencion-audicion-lenguaje/>

UOC. (2023). *Máster universitario Online de Dificultades del Aprendizaje y Trastornos del*

Lenguaje. <https://www.uoc.edu/es/estudios/masters/master-universitario-dificultades-a-prendizaje-transtornos-lenguaje>

Wittgenstein, L. (1921). *Tractatus Logico-Philosophicus.* (p.73-74).

XTEC. (2024). *CREDA Catalunya Central.*

<https://serveiseducatius.xtec.cat/creda-catcentral/el-creda/que-es/>

8. Annexos

ANNEX 1: Gràfiques dades clíniques

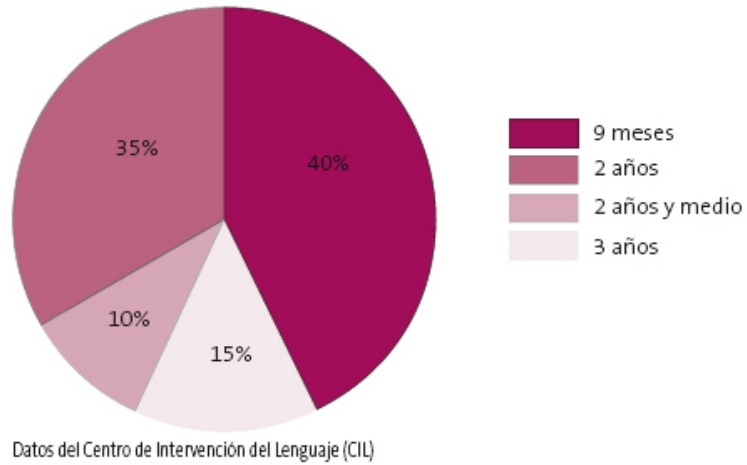

Figura 1. Edat de primera consulta por alarma en retraso de lenguaje

Gràfic 1: Edat de primera consulta per alarma en retard del llenguatge. Font: CIL (2012)

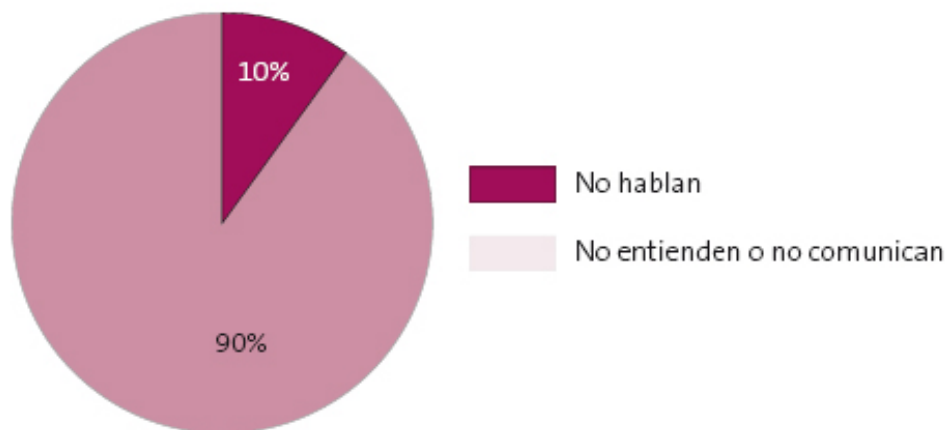

Figura 2. Motivo de consulta

Gràfic 2: Motiu de consulta. Font: CIL (2012)

(Tornar a la [pàgina 7](#))

ANNEX 2: Preguntes entrevistes

Entrevistes logopedes

- Nom complet:
- 1. Com definiries el retard del llenguatge?
- 2. Quines són les mesures i ajudes més comunes que utilitzes o utilitzaries per a abordar el retard del llenguatge en infants?
- 3. Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?
- 4. Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?
- 5. Quins són els desafiaments més comuns que enfrontes com a logopeda en treballar amb infants amb retard del llenguatge?
- 6. Consideres que, actualment, els educadors d'infantil estan preparats per a abordar el retard del llenguatge en l'aula? Per què?
- 7. Consideres que els educadors infantils han de tenir una formació més exhaustiva en el retard del llenguatge?
- 8. Quina ha estat la teva trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?

Entrevistes Mestres d'Audició i Llenguatge

- Nom complet:
- 1. Com definiries el retard del llenguatge?
- 2. Quines són les mesures i ajudes més comunes que utilitzes o utilitzaries per a abordar el retard del llenguatge en infants?
- 3. Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?
- 4. Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?
- 5. Quins són els desafiaments més comuns que enfrontes com a mestra d'audició i llenguatge en treballar amb infants amb retard del llenguatge en entorns educatius?
- 6. Consideres que, actualment, els educadors d'infantil estan preparats per a abordar el retard del llenguatge en l'aula? Per què?

7. Consideres que els educadors infantils han de tenir una formació més exhaustiva en el retard del llenguatge?
8. Quina ha estat la teva trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?

Entrevistes educadores infantils

- Nom complet:
 1. Com definiries el retard del llenguatge?
 2. Has tingut algun cas de retard del llenguatge a l'aula? En el cas que si, com vas procedir i quines mesures vas aplicar.
 3. Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?
 4. Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?
 5. Quins recursos o materials educatius consideres més útils per a promoure el desenvolupament del llenguatge en els infants?
 6. Consideres que estàs preparat/da per abordar un cas de retard del llenguatge?
 7. Quina ha estat la teva trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?

(Tornar a la [pàgina 15](#))

ANNEX 3: Respostes entrevistes logopedes

E-L-1

- **Nom i cognom:** Mónica Álvarez (Logopeda)

1. Com definiries el retard del llenguatge?

És la progressió endarrerida en el desenvolupament del llenguatge, pel qual, el nen/a presenta un desenvolupament del llenguatge dins de la normalitat, però per sota d'allò que li correspondria per l'edat.

2. Quines són les mesures i ajudes més comunes que utilitzes o utilitzaries per a abordar el retard del llenguatge en infants?

Fonamentalment, activitats per afiançar la consciència fonològica, reforçar la relació so-grafia, incidir en l'estructura correcta de la frase, tant pel nombre d'elements, com per l'observació d'una gramaticalitat correcta, així com en l'ampliació del vocabulari.

3. Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?

Expressió oral: parla amb dislàlies inconsistentes, infantilitzada. Prova d'avaluació del desenvolupament fonològic català de la Laura Bosch.

Expressió escrita: errades de parla reflectides en l'expressió escrita, estructures per sota de l'edat corresponent. PROLEC/ITP

4. Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?

Sí, encara es noten els efectes de la pandèmia, per la manca d'escolarització dels nens i nenes durant l'etapa de confinament, però a més, actualment, la introducció de tablets i mòbils a edats molt primerenques, com a "cangurs" substitutoris dels pares, així com la privació per part d'aquests de l'estimulació que correspondria als seus fills a través del baby talk, la sobreinterpretació davant les primeres vocalitzacions i paraules, l'atenció compartida, jocs de falda, etc, són causa directa del retard del llenguatge.

5. Quins són els desafiaments més comuns que enfrontes com a logopeda en treballar amb infants amb retard del llenguatge?

A més del treball logopèdic que s'ha de fer i d'aconseguir la implicació de la família, més enllà de portar al nen a les sessions, un dels desafiaments més importants al meu parer és aconseguir la col·laboració dels mestres que atenen l'escola a l'infant, ja que molt sovint presenten manca de formació al respecte i molt sovint, no s'orienta l'atenció educativa a l'acompanyament d'aquest, no es fan adaptacions metodològiques a les àrees amb més contingut lingüístic, etc.

6. Consideres que, actualment, els educadors d'infantil estan preparats per a abordar el retard del llenguatge en l'aula? Per què?

No, degut a la manca de formació i sovint no poden identificar-lo, tot i que el context d'educació infantil pot ser molt estimulant, quan un alumne/a presenta un trastorn del llenguatge, l'atenció educativa s'ha d'orientar específicament al seu abordatge

7. Consideres que els educadors infantils han de tenir una formació més exhaustiva en el retard del llenguatge?

Crec que haurien de tenir una formació específica pel que fa al coneixement del desenvolupament del llenguatge dins la pauta evolutiva normalitzada i les seves possibles desviacions per a facilitar la detecció, identificació i atenció temprana a l'alumnat amb dificultats en el desenvolupament del llenguatge i la comunicació.

8. Quina ha estat la teva trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?

Soc logopeda, mestra d'educació especial, mestra d'educació primària, amb màster en direcció i gestió de centres educatius.

He treballat en centres d'educació especial com a mestra d'audició i llenguatge, logopeda en el CREDA Jordi Perelló de Sabadell, mestra funcionària d'audició i llenguatge des de 2014 i, seguidament, SIAL (Suport Específic d'Audició i Llenguatge) en un centre d'agrupament de l'alumnat amb sordesa, durant 10 anys i, actualment, mestra tutora de primària en centre públic ordinari.

E-L-2

- **Nom i cognom:** Ariadna Canals (logopeda)

1. Com definiries el retard del llenguatge?

Definiria el retard del llenguatge com aquelles dificultats que presenten certs nens, però que segueixen dins el patró evolutiu. És a dir, que si tinguessin uns quants mesos menys o un o

dos anys menys, el seu llenguatge seria normatiu. Simplement que no està adequat a l'edat que tenen actualment, però segueixen un patró evolutiu sense tenir característiques de trastorn.

2. Quines són les mesures i ajudes més comunes que utilitzes o utilitzaries per a abordar el retard del llenguatge en infants?

Si fos a dins l'aula, donar modelatge, moltes experiències, aprenentatge de vocabulari, donar moments per poder expressar-se i donar-li un modelatge d'aquestes expressions, sense corregir els errors directament, sinó fer-li un retard de l'expressió dita de manera correcta.

3. Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?

Els indicadors que intentem tenir en compte per avaluar i identificar un retard del llenguatge és tenir molt clar quin és el patró evolutiu, quin és el punt evolutiu en què hauria d'estar el seu llenguatge i a partir d'aquí valorar quins és el seu nivell de llenguatge actual i comparar-ho a com hauria d'estar evolutivament.

4. Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?

Durant els darrers anys hi ha hagut un increment dels retards del llenguatge, ja sigui per l'ús de pantalla, perquè els nens cada vegada tenen menys intercanvis educatius, etc. Moltes vegades les famílies en el dia a dia prefereixen més fer-li les coses als nens, perquè van molt més ràpid, perquè no tenen temps i no voler entretenir-se a donar més autonomia i això repercuteix en el llenguatge, perquè en comptes d'afavorir moments com anar al supermercat per parlar amb els nens o quan surten de l'escola conversar o aprofitar qualsevol rutina diària per parlar amb els nens, sinó que prefereixen fer les coses més ràpides per falta de temps en el dia a dia. Cada vegada hi ha més retards, però no només del llenguatge sinó maduratiu i evolutius.

5. Quins són els desafiaments més comuns que enfrontes com a logopeda en treballar amb infants amb retard del llenguatge?

Personalment, crec que una dificultat que trobo treballant com a logopeda és la manca de formació en els centres educatius. A vegades, costa que els educadors adaptin les àrees amb contingut lingüístic als infants amb un diagnòstic o amb dificultats en el llenguatge.

6. Consideres que, actualment, els educadors d'infantil estan preparats per a abordar el retard del llenguatge en l'aula? Per què?

Sí i no. N'hi ha alguns que han anat veient que les dificultats del llenguatge són molt grans i s'han posat a fer formacions sobre aquests temes, però n'hi ha d'altres que veuen la

importància del llenguatge escrit, però no li donen valor al llenguatge oral. Sense llenguatge oral no hi pot haver llenguatge escrit. Sí que hi ha docents més conscienciats i n'hi ha mestres que com ja es parla dins l'aula, consideren que acabaran parlant.

7. Consideres que els educadors infantils han de tenir una formació més exhaustiva en el retard del llenguatge?

Considero que han de tenir una formació sobre el patró evolutiu que ha de tenir un infant a infantil, per tal de detectar possibles retards. A més de formar-se professionalment en aquesta àrea i en totes les altres durant el transcurs de la seva vida laboral, per tenir a l'abast tots els recursos possibles per incorporar dins l'aula quan sigui necessari.

8. Quina ha estat la teva trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?

Vaig estudiar la carrera de logopèdia i la carrera d'educació primària. Després vaig estar treballant com a tutora en un SIEI i quan vaig decidir fer un canvi, vaig començar a treballar en un CREDA com a logopeda.

(Tornar a la [pàgina 16](#))

ANNEX 4: Respostes entrevistes mestres d'audició i llenguatge

E-MALL-1

- **Nom i cognom:** Laura Antequera (mestra d'audició i llenguatge)

1. Com definiries el retard del llenguatge?

És una alteració que afecta el ritme del desenvolupament evolutiu de l'infant, és a dir, que no segueix la pauta evolutiva.

2. Quines són les mesures i ajudes més comunes que utilitzes o utilitzaries per a abordar el retard del llenguatge en infants?

Cada retard del llenguatge és diferent i hi ha poca comorbiditat entre els diferents trastorns del llenguatge. Però en l'àmbit general és molt important fer una avaluació prèvia per veure quins són els aspectes amb més afectació i a partir d'aquí començar amb la intervenció. Normalment, és important treballar l'estructura de la frase a través de colors per fer-ho més visual. També és important anar treballant el vocabulari i les xarxes lèxiques perquè hi hagi un bon esquema.

3. Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?

No segueix la pauta evolutiva dels infants.

Presenta greus dificultats per relacionar-se amb els seus companys.

Fa ús del gest i del llenguatge no verbal per comunicar-se

Evita relacionar-se amb els altres.

Quan juga fa onomatopeies.

4. Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?

Sí, hi ha diferents factors, la pandèmia perquè els infants no han pogut relacionar-se correctament, a més tornar amb mascaretes era una barrera perquè els infants no podien veure al mestre i amb els grups bombolla hi havia moltes restriccions.

L'increment de les tecnologies i de la televisió fa que l'infant rebré estímuls, però no evoqui res.

Canvis en la dinàmica familiar, abans a la taula les famílies comentaven com anaven el dia, també abans d'anar a dormir es llegien contes, al cotxe es cantaven cançons...

5. Quins són els desafiaments més comuns que enfrontes com a mestra d'audició i llenguatge en treballar amb infants amb retard del llenguatge en entorns educatius?

Moltes dificultats per expressar-se i formular frases.

Dificultats per respectar l'estructura de la frase

Moltes dificultats en evocar vocabulari i en retindre'l.

Dificultats de comprensió

Dificultats per produir certs sons

Dificultats per respectar l'estructura de les paraules.

6. Consideres que, actualment, els educadors d'infantil estan preparats per a abordar el retard del llenguatge en l'aula? Per què?

No, en general, hi ha molt poca formació en aquest aspecte. Els docents es formen en el moment que troben aquesta dificultat, però com he comentat anteriorment, cada trastorn és molt diferent.

7. Consideres que els educadors infantils han de tenir una formació més exhaustiva en el retard del llenguatge?

Sí, pels motius anteriors.

8. Quina ha estat la teva trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?

Vaig estudiar mestra d'educació primària amb menció en audició i llenguatge. Vaig començar a treballar en 2020 com a tutora i l'any 2021 vaig començar com a MALL. Em va agradar molt i vaig formar-me més en aquest àmbit i vaig cursar l'A1 de llengua de signes i el màster de dificultats en l'aprenentatge i trastorns del llenguatge de la UOC.

E-MALL-2

- **Nom i cognom:** Cindy Sánchez

1. Com definiries el retard del llenguatge? El definiria com un retard significatiu del desenvolupament de la parla i el llenguatge en comparació als assoliments típics del desenvolupament d'un nen.

2. Quines són les mesures i ajudes més comunes que utilitzes o utilitzaries per a abordar el retard del llenguatge en infants? És molt important fer una avaluació primerenca per identificar i avaluar aquest retard i d'aquesta manera dur a terme una intervenció primerenca amb activitats per millorar l'atenció selectiva, la memòria visual i auditiva, la discriminació auditiva i fonològica, de pars mínims, jocs per millorar el punt i mode d'articulació. A més faria ús de jocs com oques, bingos, dominós, etc. per ampliar el repertori lèxic i morfològic. Per altra banda, també proporciono orientacions a la família per al treball en casa.

3. **Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?** Que presenten absència de paraules o frases que són significatives. A més que tinguin dificultats de comprensió i dificultats en l'articulació dels sons. Per altra banda, és important obtenir informació de l'alumne com per exemple: quan va produir les primeres paraules o la formació d'una frase.
4. **Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?** És difícil afirmar aquesta pregunta, però és cert que actualment es pot tenir una major consciència per a la detecció que abans. A més des del meu punt de vista, penso que l'augment en l'edat materna podria estar relacionat.
5. **Quins són els desafiaments més comuns que enfrontes com a mestra d'audició i llenguatge en treballar amb infants amb retard del llenguatge en entorns educatius?** La varietat de les necessitats dels nens, i la col·laboració amb altres professionals així com l'involucrament de les famílies.
6. **Consideres que, actualment, els educadors d'infantil estan preparats per a abordar el retard del llenguatge en l'aula? Per què?** Sí, perquè actualment estan en contínua formació i els professionals de suport a la inclusió treballen conjuntament amb ells dintre de l'aula.
7. **Consideres que els educadors infantils han de tenir una formació més exhaustiva en el retard del llenguatge?** Considero que haurien de proporcionar-los més formació de la que tenen, ja que una detecció primerenca és la clau perquè el nen millori de manera efectiva.
8. **Quina ha estat la teva trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?** He estudiat el grau de magisteri infantil i he cursat el màster de dificultats d'aprenentatge i trastorns del llenguatge. He treballat en una escola com a mestra d'EI durant dos mesos, i després i fins ara, al CREDA Jordi Perelló.

(Tornar a la [pàgina 18](#))

ANNEX 5: Respostes entrevistes educadores infantils

E-MEI-1

- **Nom i cognom:** Evelyn Chiquero (educadora infantil)
1. **Com definiries el retard del llenguatge?** Quan un infant mostra un endarreriment a escala evolutiva del segon llenguatge i no segueix el ritme que esperes per la seva edat cronològica. El retard del llenguatge pot tenir una afectació que estigui relacionada amb una altra patologia, hi ha molts graus diferents de retard del llenguatge. Pot afectar a l'estructura, vocabulari, fonètic i fonologia, morfosintaxi i la parla. Considero que s'han de fer unes proves d'exploració de llenguatge als infants que mostres dificultats.
 2. **Has tingut algun cas de retard del llenguatge a l'aula? En el cas que sí, com vas procedir i quines mesures vas aplicar.** Sí, he tingut infants amb retard del llenguatge a l'aula. Un docent ha d'aprendre seriosament la importància d'un bon desenvolupament del llenguatge, ja que és la base d'altres aprenentatges. Tots els aprenentatges posteriors estan relacionats amb un bon desenvolupament del llenguatge. És important que les escoles prioritzin els desdoblaments i donar estratègies als infants perquè vagin progressant en el llenguatge. Com ajudes podrien ser el suport visual, acompanyar, estratègies per ampliar el vocabulari o l'estructura del llenguatge, ordenar frases. Si parlem bé, escriurem bé. Llavors és important tenir en compte els recursos humans, materials, visuals, per poder tirar endavant les activitats.
 3. **Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?** Basant-me en el procés evolutiu normatiu que s'espera que tingui per la seva edat cronològica. Diferenciar bé un retard del llenguatge d'un retard de la parla o si és un trastorn del llenguatge. Perquè un retard vol dir que no segueix l'evolució esperada per l'edat cronològica i un trastorn significa que no segueix els paràmetres esperats i es desvia. D'altra banda, considero que s'hauria de fer unes proves més exhaustives per determinar si li cal o no li cal rebre una intervenció dins o fora de l'escola.
 4. **Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?** Sí, hi ha hagut un increment de retard del llenguatge. És important que l'escola prengui consciència sobre un bon desenvolupament del

llenguatge. Els motius poden ser per no donar importància al llenguatge, es prioritzen desdoblaments sobre l'anglès en comptes de treballar la primera llengua, no es fan servir les estratègies del llenguatge adients i també el fet de parlar diverses llengües dins una mateixa aula. A part de l'increment de l'ús erroni de les tecnologies.

5. **Quins recursos o materials educatius consideres més útils per a promoure el desenvolupament del llenguatge en els infants?** Primer de tot, prioritzar la importància d'un bon desenvolupament del llenguatge i que els educadors preguin consciència de la importància del procés del llenguatge. D'altra banda, fer desdoblaments de qualitat. Jocs per ampliar el repertori lèxic. Lectures i contes. Suport visual, fer un bon acompanyament durant les activitats, estratègies per ampliar el vocabulari o l'estructura del llenguatge i ordenar frases.
6. **Consideres que estàs preparat/da per abordar un cas de retard del llenguatge?** Quan jo vaig cursar el grau hi havia una assignatura que tractava aquesta àrea del desenvolupament del llenguatge, però penso que no és suficient. Considero que hi ha d'haver una continuació i una bona preparació respecte al llenguatge i la seva evolució.
7. **Quina ha estat la teva trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?** Tinc una trajectòria molt llarga, ja que tinc 54 anys. Vaig començar com a monitora de menjador, després canguratge i classes particulars, mentre cursava magisteri. Un cop finalitzada vaig començar com a tutora i vaig sentir la necessitat d'ampliar els meus coneixements sobre el llenguatge. Per tant, vaig començar el grau de logopèdia. Posteriorment, vaig treballar a un centre logopèdic. Finalment, vaig començar a treballar a l'escola pública com a tutora i segueixo en la mateixa línia avui dia.

E-MEI-2

- **Nom i cognom:** Dunia Inclán (educadora infantil)
1. **Com definiries el retard del llenguatge?**
Una adquisició de la competència comunicativa fora de l'etapa establerta.
 2. **Has tingut algun cas de retard del llenguatge a l'aula? En el cas que si, com vas procedir i quines mesures vas aplicar.**
Sí, tinc un infant a primer i l'alumne feia holofrase (paraula-frase)
Fem ús de pictogrames per ajudar a estructurar la frase.

3. Quins indicadors sols tenir en compte per a identificar i avaluar un retard del llenguatge en un infant?

Tinc en compte com es relaciona i es comunica amb els seus iguals en diferents àmbits, com a l'aula i al pati i en petit o gran grup.

Parlant amb la família i si estan angoixants amb aquesta temàtica.

L'edat de l'infant i la pauta evolutiva.

Veure si la dificultat és a nivell oral o també en la lectoescriptura.

4. Consideres, que durant els darrers anys, hi ha hagut un increment de retards de llenguatge? Per què?

Si, des de la meua opinió crec que la pandèmia ha agreujat més l'efecte perquè el factor social de relacionar-se amb els altres no es va donar, no és el mateix un infant a P3 que no ha pogut anar al parc ni jugar amb els seus amics que un infant de 4t.

També hi ha altres factors com les noves tecnologies, on els nens són més dependents i no socialitza amb els altres i s'aïllin de la resta del món i no socialitza amb els altres.

5. Quins recursos o materials educatius consideres més útils per a promoure el desenvolupament del llenguatge en els infants?

El joc social/simbòlic, material com pictogrames per recolzar el llenguatge, la lectura, els contes, cançons, jocs de taula tipus lince.

6. Consideres que estàs preparat/da per abordar un cas de retard del llenguatge?

Crec que sí que podria ajudar a l'infant, però hi ha molt poca formació en aquest àmbit perquè hi ha molts professionals que entren a l'aula i tots els docents han de saber com atendre els infants amb dificultats en el llenguatge. Necessites formació perquè has de saber com actuar de manera correcta i no segons el que tu creus.

7. Quina ha estat la teua trajectòria professional per arribar fins on estàs avui dia?

Vaig estudiar un cicle formatiu superior en educació infantil, després vaig anar a la universitat on vaig cursar educació primària amb menció en audició i llenguatge i educació física. Vaig començar a treballar l'any 2020 i durant aquests anys m'he format en llengua de signes, com a vetlladora, perfil de biblioteca i noves tecnologies. A més, tinc el C2 de català.

(Tornar a la [pàgina 20](#))